

# ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Приймальною комісією

Протокол № 4

« 25 » 03 2019 р.

Заступник голови

Приймальної комісії

Ю.О. Каганов



## **ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ПЕДАГОГІКИ ТА ЧАСТКОВИХ МЕТОДИК**

на основі здобутого освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня освіти  
та  
для осіб, які не менше одного року здобувають освітній ступінь бакалавра

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітня програма: Початкова освіта

## I. Пояснювальна записка

Педагогіка як суспільна наука відображає вимоги суспільства як прямо, так і опосередковано. Опосередкований шлях є специфічним для педагогіки: вона орієнтується на змінювані вимоги до школи, вчителя, його підготовки. Загальним завданням педагогіки є виявлення, вивчення й обґрунтування законів і закономірностей формування та розвитку людської особистості, розробка на цій основі теоретико-методологічних і методичних основ виховання як спеціально організованого педагогічного процесу. Програма дозволяє з'ясувати рівень навчальних досягнень вступників з «Педагогіки», «Методики навчання української мови», «Методики навчання математики» та «Методики навчання природознавства».

**1. Мета** фахового вступного випробування з «Педагогіки та часткових методик» – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок абітурієнтів, які вступають на основі освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем "бакалавр" спеціальності 013 Початкова освіта в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

### 2. Форма фахового вступного випробування.

Випробування проходить у кілька етапів:

- на початку засідання голова фахової комісії розпечатує пакет з варіантами білетів, що виносяться на вступне фахове випробування;
- абітурієнти дають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу - 60 хвилин;
- співбесіда з абітурієнтами з питань екзаменаційного білету;
- обговорення членами фахової комісії відповідей та оголошення оцінки студентам.

### 3. Білети: структура білету.

Білет фахового вступного випробування містить 2 теоретичних та 1 практичне питання.

### 4. Вимоги до відповіді вступника.

Вступник має виявити знання про:

- предмет педагогіки та часткових методик, їх головні функції;
- закономірності процесу формування особистості та усвідомлення ролі в ньому навчання і виховання;
- зміст, принципи, методи, формами навчання і виховання;
- особливості методів, прийомів і форм навчання з методик української мови, математики, природознавства.

Вступник має оперувати **дефініціями**: педагогіка, професіограма, педагогічні галузі, навчання, виховання, освіта, методи педагогічного дослідження, дидактика, знання, уміння, навички, принципи навчання, методи, засоби, прийоми навчання, форми організації навчання, особистісно-орієнтоване навчання і виховання, освітні технології, колектив учнів, система освіти, управління освітою, школознавство, принципи і методи виховання, напрямки і форми виховної роботи .

При аналізі питання абітурієнт **повинен вміти**:

- аналізувати, систематизувати освітні проблеми;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки педагогічних явищ;
- демонструвати вміння застосовувати теоретичні знання з часткових методик та вирішувати практичні завдання;
- пов'язувати вивчення розділу «Дидактика» з частковими методиками;
- розробляти фрагменти уроків;
- наводити приклади, обґрунтовувати свою позицію.

## II. Критерії оцінювання

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем бакалавра:

**Високий рівень (175-200 балів)** вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

**Достатній рівень (150-174 балів)** вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

**Задовільний рівень (124-149 балів)** вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

**Низький рівень (100-123 балів)** вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

**До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів)**, якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

## III. Структура програми

### Педагогіка

**1. Загальні основи педагогіки.** Предмет педагогіки. Функції педагогіки, її завдання. Основні педагогічні поняття: виховання, освіта, навчання, самоосвіта, самовиховання. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Система педагогічних наук.

**2. Методи науково-педагогічних досліджень.** Групи методів науково-педагогічних досліджень, їх суть. Етапи педагогічного дослідження.

**3. Предмет і основні поняття дидактики.** Дидактика - теорія освіти і навчання. Предмет дидактики. Основні поняття дидактики: освіта, навчання, самоосвіта, принципи навчання, методи, засоби і форми організації навчання. Завдання дидактики в умовах національної школи.

**4. Процес навчання. Етапи засвоєння знань учнями.** Двосторонній характер процесу навчання. Функції процесу навчання. Позитивні мотиви школярів, діалектика їх співвідношення у навчальному процесі. Етапи засвоєння знань. Рівні засвоєння знань.

**5. Принципи навчання.** Поняття про закономірності і принципи навчання. Основні принципи навчання: наочності, науковості, доступності і свідомості, систематичності навчання, міцності знань, умінь, навичок учнів, врахування їх вікових та індивідуальних особливостей у навчанні, виховуючого характеру навчання. Взаємозв'язок принципів навчання.

**6. Особистісно-орієнтоване навчання і виховання.** Особистісний підхід у педагогіці: історія виникнення. Мета і завдання особистісного навчання. Принципи особистісно-орієнтованого навчання. Особистісно-орієнтовані технології навчання і виховання.

**7. Зміст освіти.** Поняття про зміст освіти, його складові частини. Основні принципи відбору змісту освіти. Поняття про навчальні предмети, їх особливості у початковій школі. Навчальні плани, їх види. Поняття про навчальні програми. Вимоги до них, структура. Поняття про підручник, навчальний посібник. Види підручників та навчальних посібників, вимоги до них.

**8. Форми організації навчання.** Поняття про організаційні форми навчання. Урок як основна форма організації навчальної діяльності у сучасній школі. Вимоги до уроку. Поняття

про структуру уроку, його елементи. Інші форми організації навчання, їх класифікація. Підготовка вчителя до уроку.

**9. Контроль за навчальною діяльністю учнів** Функції перевірки та оцінки знань, умінь, навичок учнів. Педагогічні вимоги до перевірки знань, умінь, навичок учнів. Види, форми, методи перевірки знань. Критерії якості знань, умінь та навичок учнів.

**10. Суть процесу виховання.** Характеристика процесу виховання. Його функції. Закономірності та принципи процесу виховання. Основні принципи виховання, їх суть. Принципи: цілеспрямованості виховання, зв'язку виховання з працею, активною діяльністю, гуманного ставлення до особистості, поваги до особистості у поєднанні зі справедливою вимогливістю до неї, всебічності розвитку, врахування вікових та індивідуальних особливостей, самодіяльності, творчості, культуровідповідності, єдності виховних впливів .

**11. Методи і форми виховання.** Поняття про методи, прийоми, засоби і форми виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика окремих методів виховання. Методи формування свідомості: переконування, бесіда, розповідь, приклад. Методи організації діяльності і формування суспільної поведінки: вимога, вправа привчання, гра, виховуюча ситуація та ін. Методи стимулювання діяльності і поведінки: змагання, заохочення, покарання та ін. Методи самовиховання: самоаналіз, самооцінка, самоконтроль, самозобов'язання. Класифікація форм виховної роботи та їх характеристика.

**12. Технології виховання.** Поняття про технології виховання. Характеристика технологій виховання: КТС, технологія збагаченого виховного простору, технології життєтворчості, технології педагогічної підтримки, технології педагогічного супроводу.

**13. Виховання особистості в колективі.** Поняття про колектив, його ознаки, функції, структура. Стадії формування колективу. Шляхи формування колективу. Умови позитивного впливу колективу на особистість. Особливості формування колективу молодших школярів. Роль класовода у формуванні учнівського колективу молодших школярів.

**14. Розумове виховання. Формування основ наукового світогляду.** Сутність розумового виховання, його зміст та завдання. Форми виховної роботи з розумового виховання та умови їх ефективності. Поняття про науковий світогляд; світогляд особистості та суспільний світогляд. Структурні елементи світогляду: система наукових знань, погляди, переконання, ідеали. Основні шляхи, форми та засоби формування наукового світогляду учнів. Науковий світогляд і релігія. Світський характер виховання у сучасній школі.

**15. Національно-патріотичне виховання.** Сутність поняття «патріотичне виховання». Основні завдання, шляхи, форми та методи роботи вчителя-вихователя з національно-патріотичного виховання.

**16. Моральне виховання.** Поняття про мораль. Структура моралі. Моральне виховання як складова виховання. Завдання морального виховання. Зміст морального виховання молодших школярів. Формування моральних понять, звичок та моральної поведінки молодших школярів. Форми та методи морального виховання молодших школярів.

**17. Естетичне виховання.** Поняття про естетичне виховання, естетичну культуру. Завдання естетичного виховання. Засоби естетичного виховання: мистецтво, праця, природа, література, ремесла, дитяча творчість. Шляхи естетичного виховання в початковій школі.

**18. Вчитель - класний керівник.** Вчитель, його роль та функції у суспільстві. Поняття про професіограму вчителя. Складові педагогічної майстерності вчителя. Основні завдання і функції вчителя-вихователя, класного керівника. Особливості роботи вчителя початкових класів - класовода.

**19. Виховання дітей у сім'ї.** Виховні функції сім'ї. Роль сім'ї у різнобічному розвитку особистості дитини. Умови успішності сімейного виховання. Форми співпраці сім'ї і школи.

**20. Система освіти в Україні.** Поняття про систему освіти. Принципи побудови системи освіти в Україні. Структура і основні компоненти системи освіти. Альтернативні школи в Україні. Нові типи навчальних закладів.

**21.Управління освітою і школою.** Поняття про управління освітою і школою. Основні принципи управління освітою в Україні. Центральні та місцеві органи управління освітою. Внутрішкільне управління та контроль, їх функції.

**22. Планування роботи в школі, її облік.** Перспективне, річне та поточне планування: принципи, вимоги, зміст. Методична робота школи: завдання, форми і види роботи. Інспектування діяльності навчального закладу.

### **Методика навчання української мови**

**1. Методика української мови в початкових класах як окрема навчальна дисципліна.** Предмет і завдання курсу. Зв'язок методики викладання української мови в початкових класах з іншими науками. Наукові основи побудови курсу методики викладання української мови в початкових класах. Джерела вивчення курсу методики викладання української мови в початкових класах.

**2. Методика навчання грамоти.** Добукварний період. Особливості добукварного періоду навчання грамоти, його основні завдання. Наукове пояснення фішок для побудови звукових і складових моделей слів. Зміст, структура і методика уроків мови в добукварний період навчання грамоти. Букварний період. Види аналітико-синтетичних вправ на кожному етапі букварного періоду, методика їхнього проведення. Види словникових та словниково-логічних вправ, методика їхнього проведення. Методика роботи над реченням і зв'язним текстом у період навчання грамоти. Методика формування навичок безвідривного письма слів. Структура і методика уроків читання в букварний період. Структура і методика уроків письма в букварний період. Післябукварний період навчання грамоти. Основні його завдання. Особливості уроків читання в післябукварний період. Удосконалення орфографічної уважності першокласників у післябукварний період навчання грамоти.

**3. Методика розвитку мовлення.** Програмні вимоги до розвитку зв'язного мовлення молодших школярів. Основні напрями розвитку мовлення в початковій школі. Усне й писемне мовлення, їхні спільні та відмінні риси. Одиниці зв'язного мовлення в умовах школи: оповідання, казка, доповідь, розгорнута усна відповідь, переказ, твір. Види вправ на вироблення вміння оперувати зв'язним мовленням.

**4. Методика роботи над елементами лексикології.** Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості молодшого школяра. Система роботи над синонімами, антонімами, омонімами, багатозначними словами. Види вправ для усвідомлення та методика їхнього проведення. Методика організації та проведення уроків, спрямованих на розвиток монологічного та діалогічного мовлення дітей.

**5. Методика роботи над словосполученням, реченням, текстом.** Словосполучення як лексико-граматична єдність у реченні. Речення як основна мовленнєва одиниця, складова зв'язного тексту. Синтаксичні вправи в системі роботи з розвитку мовлення учнів. Прийоми реалізації сформованих умінь у практичній діяльності учнів. Стилістичні помилки у побудові речень, шляхи їхнього подолання. Текст. Структура тексту. Методика підготовки учнів до написання розповідей, описів, міркувань.

### **6. Методика класного та позакласного читання**

Виховне, освітньо-пізнавальне та розвивальне значення читання в початкових класах. Основні етапи процесу роботи над літературними жанрами за лінійно-концентричним принципом програми. Спільні та відмінні підходи в методиці опрацювання прозових літературних творів у початковій школі. Методика опрацювання віршів та байок. Спільні та відмінні підходи в методиці опрацювання науково-популярних статей і нарисів. Позакласне читання як різновид предмета читання. Система навчання самостійному читанню. Форми керівництва позакласним читанням. Місце бібліотечних уроків у позакласному читанні. Методика використання матеріалів позакласного читання на уроках читання в класі.

### **7. Методика вивчення фонетико-графічного та морфологічного матеріалу**

Вивчення елементів фонетики у тісному зв'язку з орфоєпією та графікою. Обсяг знань з фонетики та графіки для першокласників у період навчання грамоти. Методика повторення,

поглиблення, узагальнення й систематизації фонетичних знань. Методика формування орфоепічних навичок на основі знань з фонетики і графіки. Структура і методика уроку вивчення фонетичного матеріалу. Методика вивчення морфемної будови слова. Методика вивчення елементів граматики. Методика синтаксичного й пунктуаційного розбору у початкових класах. Методика вироблення в учнів елементарних пунктуаційних навичок у поєднанні з виразністю мовлення. Методика вивчення орфографії. Методика формування умінь літературної вимови як найважливішого засобу забезпечення орфографічної навички.

### **Методика навчання математики**

**1. Методика початкового курсу математики як педагогічна наука.** Предмет методики навчання математики. Методи навчання математики в початкових класах. Організація навчання математики в початкових класах Засоби навчання математики

**2. Зміст і побудова початкового курсу математики.** Зміст курсу: властивості предметів і геометричні фігури (дочисловий період), арифметика цілих невід'ємних чисел, величини, елементи алгебри і геометрії, дроби. Текстові задачі в початковому курсі математики. Побудова початкового курсу математики. Взаємозв'язок арифметичного, алгебраїчного і геометричного матеріалу. Математична підготовка дошкільників, наступність в навчанні математики між 1 - 4 і 5 - 6 класами. Практична спрямованість початкового курсу математики.

**3. Окремі питання методики навчання математики в початкових класах школи.** Методика вивчення математики в дочисловий період. Методика вивчення нумерації цілих невід'ємних чисел. Методика вивчення арифметичних дій. Формування початкових уявлень про дроби. Методика навчання розв'язуванню текстових задач. Методика вивчення величин. Методика вивчення алгебраїчного матеріалу. Методика вивчення геометричного матеріалу

### **Методика навчання природознавства**

**1. Завдання методики викладання природознавства.** Предмет і завдання курсу «Методика викладання природознавства». Методологічні основи методики викладання природознавства, її зв'язок з іншими науками. **Планування та структурування змісту курсу «Природознавство»**

**2. Методи та прийоми навчання природознавства. Форми організації навчального процесу з природознавства.** Методи та прийоми навчання. Класифікація методів та прийомів навчання природознавству. Характеристика основних методів та прийомів навчання природознавству (дослід, спостереження, практичні роботи). Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна навчальна робота. Урок природознавства. Загальні вимоги до уроку природознавства. Його структура. Основні типи уроків з природознавства. Повторення та перевірка знань. Форми та методи контролю знань. Види перевірки. Оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. Критерії та норми оцінок.

**3. Засоби наочності і навчальні посібники з природознавства.** Поняття про засоби навчання природознавству, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання. Класифікація засобів наочності з природознавства для початкової школи. Дидактичні цілі та загальні вимоги до методики використання засобів наочності в процесі навчання природознавству. Підручники і зошити з природознавства, їх структура, роль в навчальному процесі. Методика роботи з підручниками на уроці природознавства. План та карта як учбові посібники. Методика роботи з планом і картою на уроках природознавства.

## **IV. Список рекомендованої літератури**

### **Педагогіка**

1. Бондар В. Дидактика: [підручник] / В.І. Бондар. – К.: «Либідь», 2005. – 264 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: [навчальний посібник] / Н. П. Волкова. – К.: «Академвидав». - 2007. – 616 с.

3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: [навч. посіб.] / Н.Є. Мойсеюк. – [5-е вид., доп. і перероб.]. – К.: [б.в.], 2007. – 656 с.
4. Педагогіка: хрестоматія / [уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко]. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с.
5. Педагогічна майстерність: підручн. / [за ред. І.А. Зязюна]. – 4-е вид., доп. і перероб. – К.: Вища школа, 2008. – 376 с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: [підручник для студентів педагогічних факультетів] / О.Я. Савченко. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
7. Урок в початковій школі: навчальний посібник / [укл. О.Я. Савченко]. – К.: Початкова школа, 1998. – 267 с.

#### **Методика навчання української мови**

1. Коваль Г.П. Методика викладання української мови: [навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних, коледжів] / Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. – Тернопіль: Астов, 2008. – 287 с.
2. Лазаренко Н.І. Практикум з методики викладання української мови: [посібник для студентів денної та заочної форм навчання факультету підготовки вчителів початкових класів] / Н.І. Лазаренко. – Вінниця: ВДПУ, 2002. – 83 с.
3. Методика викладання української мови: [навчальний посібник] / С.І. Дорошенко, М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко та ін.; за ред. С.І. Дорошенка. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: Вища шк., 1992. – 398 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [за наук ред. М. С. Вашуленка]. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 364 с.

#### **Методика навчання математики**

1. Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах: [навчальний посібник] / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. – [3-е вид., перероб. і доп.]. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2006. – 336 с.
2. Коваль Л.В. Методика навчання математики: теорія і практика: підручник для студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / Л.В. Коваль, С.О. Скворцова. – [2-е вид., доп. і перероб.] – Харків: ЧП «Принт-Лідер», 2011. – 414 с.

#### **Методика навчання природознавства**

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах / Т.М. Байбара. – К.: Веселка, 1998. – 113 с.
2. Будна Н.О. Я і Україна. Уроки природознавства. 4 кл.: [посібник для вчителя] / Н.О. Будна, С.Г. Заброцька, М.І. Майсьрук. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2008. – 152 с.

Голова фахової  
атестаційної комісії



Н.О.Губа